

Kinnitan

Karmen Selter

Kehtna KHK direktor

/digitaalne allkiri/

Kehtna Kutsehariduskeskuse T-kategooria mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekava

Käesolev õppekava on koostatud tuginedes järgmistele õigusaktidele:

Liiklusseadus

MKM määrus „Traktori-, liikurmasina- ja masinrongijuhi liiklusalased kvalifikatsiooninõuded, ettevalmistamise tingimused ja kord, eksamineerimise ning temale juhtimisõiguse andmise kord, nõuded eksamisõidukile ja õppekava“

Täiskasvanute koolituse seadus

HTM määrus „Täienduskoolituse standard“

Õppekava nimetus: T-kategooria mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekava
Õppekavarühma nimetus: Transporditeenused
Õppekava koostamise alus: Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 57 27.06.2011 „Traktori-, liikurmasina- ja masinrongijuhi liiklusalased kvalifikatsiooninõuded, ettevalmistamise tingimused ja kord, eksamineerimise ning temale juhtimisõiguse andmise kord, nõuded eksamisõidukile ja õppekava“
Koolitaja: Kehtna Kutsehariduskeskus
Eesmärk: Tulevane T-kategooria mootorsõidukijuht saavutab sellised teadmised, oskused, hoiakud ja käitumise, et ta tunneb liiklusalaste õigusaktide nõudeid ning oskab valitseda traktorit, liikurmasinat ja masinrongi (edaspidi <i>masin</i>), jälgida liiklust, märgata ja ette näha võimalikke ohte ning sellele vastavalt tegutseda.
Õppe sisu: Õppekava läbinu vastab mootorsõidukijuhi teadmiste, oskuste ja käitumise liiklusalastele kvalifikatsiooninõuetele, mis on esitatud MKM määruses 57 27.06.2011 „Traktori-, liikurmasina- ja masinrongijuhi liiklusalased kvalifikatsiooninõuded, ettevalmistamise tingimused ja kord, eksamineerimise ning temale juhtimisõiguse andmise kord, nõuded eksamisõidukile ja õppekava“
Õpiväljundid: Õpiväljundid on esitatud algjärgnevates ainekaartides iga õppekava teema kohta eraldi
Koolituse liik:

Kursus
<p>Õpingute alustamise tingimused: Koolituskursusele võetakse õppima T-kategooria mootorsõiduki juhtimisõigust taotlev isik, kes:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) elab „Liiklusseaduse” § 100 lõike 2 mõistes alaliselt Eestis 2) omab T-kategooria mootorsõiduki juhtimist lubavat tervisetõendit 3) on koolituse alustamisel vähemalt 14,5-aastane T-kategooria mootorsõiduki piiratud juhtimisõiguse taotlemisel 4) on koolituse alustamisel vähemalt 17,5-aastane T-kategooria mootorsõiduki juhtimisõiguse taotlemisel, mille täismass ei ületa 18 000 kg
<p>Õppevormid: Teoriaõpe, õppesõidu õpe ja iseseisev õpe.</p>
<p>Õpetajad: Mootorsõidukijuhi õpetajad vastavad mootorsõidukijuhi õpetaja kvalifikatsiooninõuetele vastavalt „Liiklusseaduse” §118 toodule</p>
<p>Õppematerjalide loend: Õppekava koostamisel kasutatud õigusaktid. MKM määrused „Liiklusmärkide ja teemärgiste tähendused ning nõuded fooridele“ ja „Traktori, liikurmasina ja nende haagiste tehnonõuded, nõuded varustusele ning tehnonõuetele vastavuse kontrollimise tingimused ja kord“. Liikluskindlustuse seadus. Õppesõiduki kasutusjuhend. Teoriaõpetaja poolt ettevalmistatud esitlused.</p>
<p>Õppeklass, õppesõiduk ja õppeväljak: Õppeklass ja õppeväljak vastavad MKM määruses nr 54 „Nõuded mootorsõidukijuhi koolitaja õppevahenditele, õppeväljakutele ja õppesõidukitele“ esitatud nõuetele. Õppesõiduk vastab MKM määruse nr 50 „Traktori-, liikurmasina- ja masinrongijuhi liiklusalased kvalifikatsiooninõuded, ettevalmistamise tingimused ja kord, eksamineerimise ning temale juhtimisõiguse andmise kord, nõuded eksamisõidukile ja õppekava“ § 20 esitatud nõuetele</p>
<p>Nõuded õpingute lõpetamiseks: Läbitud kohustuslikud teooria- ja õppesõidutunnid, sooritatud kooli teooria- ja sõidueksami positiivsele tulemusele (arvestatud A / mittearvestatud MA)</p>
<p>Väljastatavad dokumendid: Koolitaja väljastab õpilasele koolituskursuse läbimisel koolituskursuse tunnistuse. Kursuse läbimise andmed esitab koolitaja elektrooniliselt Transpordiametile hiljemalt järgmisel tööpäeval pärast koolituskursuse tunnistuse väljaandmist. Andmed koolituskursuse teooriaõppe läbimise kohta võib koolitaja esitada pärast teooriaõppe edukat lõpetamist.</p>

Õppetöö korralduslikud alused:

1. Juhi ettevalmistamine toimub liiklusteooriaõppe ja õppesõitude vormis.
2. Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu ühe õppetunni kestus on 45 minutit. Korraga on teooria- ja sõiduõpet lubatud läbi viia kestusega kuni 90 minutit. Iga 90-minutilise ajavahemiku kohta peab õpetaja ja õpilase jaoks olema katkematu puhkepaus vähemalt 15 minutit, mille jooksul õppetegevust ei toimu.
3. Teooriaõpe toimub kontaktõppe vormis. Iseseisev õpe on täiendav teooria õpe, mis ei kuulu kohustuslike teooria tundide hulka ning mille teemad ja mahud määrab koolitaja vajadusel.
4. Õppesõidu tundide alguse ja koha lepib õpilane õpetajaga eelnevalt kokku õpetajale sobivaks ajaks. Õppesõidul, mis toimub koolitaja õppesõidukiga, tohib õpetaja õpetada korraga ainult ühte õpilast. Õpilasel peab kaasas olema kooli poolt väljastatud õpingukaart ja isikut tõendav dokument. Õpetaja täidab õpingukaardi asjakohaselt, sealhulgas iga õppesõidu lõpus märgib õpetaja õpingukaardile hinnangu õpilase oskuste kohta ning sissekannete õigsust kinnitavad õpilane ja õpetaja oma allkirjaga.
5. Kokkulepitud õppesõidutunnist mitteosalemisest on õpilane kohustatud teatama sõiduõpetajale vähemalt 24 tundi ette.
6. Õpilase ettevalmistamise taseme hindamiseks võib koolitaja läbi viia õppekavas ettenähtud õppeainete ja sõiduteemade omandamise vahekontrolli koolitaja poolt kehtestatud korras ja mahus.
7. Saavutamaks paremaid õpiväljundeid on õpetajal õigus, arvestades tunni kulgu ja õpilase aktiivsust tunnis, kõrvale kalduda konkreetse tunni teemast jäädes kogu õppekavas käsitlemist leidvate teemade piiridesse tingimusel, et kogu õppekava teemad on läbitud ettenähtud mahus.
8. Juhul kui õpilasel on eelnevalt B-kategooria auto juhtimisõigus, siis on koolitajal õigus sõltuvalt isiku eelnevast ettevalmistusest vähendada nii teooriaõppe kui ka sõiduõppe mahtu kuni 50% võrra. Selles mahus antavas õppes on hõlmatud õppeained, mis käsitlevad erisusi B-kategooria auto juhi ettevalmistamisega võrreldes T-kategooria juhi ettevalmistamisega.
9. Kui koolitaja on esitanud Transpordiametile andmed koolituse eduka läbimise kohta tekib õpilasel õigus sooritada Transpordiametis teooria- ja sõidueksam T-kategooria mootorsõidukijuhi õiguse saamiseks.
10. Transpordiameti sõidueksami korduva mittesooritamise korral peab juhtimisõiguse taotleja läbima jätkuõppe, mis viiakse läbi õppesõidu vormis vähemalt kahe sõidutunni ulatuses. Jätkuõppe sisu määrab koolitaja lähtuvalt sõidueksami mittesooritamise põhjustest. Jätkuõppe eesmärk on juhi süvendatud ettevalmistamine, tagamaks juhile vajalike teadmiste ja oskuste omandamise.

Õppekava struktuur ja õppe kestus

Teooriaõpe			Õppesõit		
Teema nr.	Teema nimetus	Tund	Teema nr.	Teema nimetus	Tund
T.1	Liiklusreeglid ja käitumine liikluses	14	S.1	Masina käsitlemine	4
T.2	Masina ehitus	14	S.2	Sõit liikluses	4
T.3	Masina korrashoid, töökaitse ja ohutustehnika	6	S.3	Sõit eriolukorras	1
T.4	Liiklusohutus	8	S.4	Sõiduuskuse kontroll	1

T.5	Liikluspsühholoogia	4	Kokku tunde	10
T.6	Liiklusosalased lisanõuded ja eeskirjad	3		
T.7	Teoreetiliste teadmiste kontroll	1		
Kokku tunde		50		

B-kategooria juhtimisõiguse omamisel õppekava struktuur ja õppe kestus

Teoriaõpe			Õppesõit		
Teema nr.	Teema nimetus	Tund	Teema nr.	Teema nimetus	Tund
T.1	Liiklusreeglid ja käitumine liikluses	7	S.1	Masina käsitlemine	2
T.2	Masina ehitus	7	S.2	Sõit liikluses	1
T.3	Masina korrashoid, töökaitse ja ohutustehnika	3	S.3	Sõit eriolukorras	1
T.4	Liiklusohutus	4	S.4	Sõiduuskuse kontroll	1
T.5	Liikluspsühholoogia	2	Kokku tunde		5
T.6	Liiklusosalased lisanõuded ja eeskirjad	1			
T.7	Teoreetiliste teadmiste kontroll	1			
Kokku tunde		25			

Teoriaõppe ainekaardid

(Minimaalne tundide arv on esitatud murruna, kusjuures nimetajas olev arv näitab minimaalseid õppetunde B-kategooria juhtimisõiguse omamisel)

T.1	Liiklusreeglid ja käitumine liikluses
Koht õppekavas	Liiklusreeglitele suunatud aine, teoriaõppe esimene teema
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 14/7 kohustuslikku tundi
Aine läbimise eeltingimus	Aine läbimise eeltingimusi ei ole
Aine lühikirjeldus	Selle teema läbimisel peab õpilasel olema ülevaade: 1) liiklusreeglitest; 2) juhi tegevusest enne sõidu, manöövri või peatumise alustamist; 3) juhi kohustustest ning ametiisikute volitustest ja tegevusest.
Aine üldeesmärgid	Selgitada õpilasele liiklusreegleid, käitumist erinevates liiklus- ja ilmastikuoludes.

Õpiväljundid

Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid:

Juhi kohustused

Teab:

- juhi üldkohustusi
- kohustusi jalakäija ohutuse tagamisel
- jalakäija ja sõitja kohustusi
- keskkonnakaitsekohustusi
- eritalituse sõiduki eriõigusi

Oskab:

- tegutseda liiklusõnnetuse korral

Liiklusreeglite nõuded, liikluskorraldusvahendite tähendus, teeandmise kohustus ja kiirusepiirangud, teetüüpide iseloomulikud iseärasused ja teetüüpide kohta kehtivad nõuded

Tunneb:

- liiklusreeglite nõudeid
- erinevate liikluskorraldusvahendite tähendusi
- teeandmise kohustusi ja kiirusepiirangute nõudeid
- teetüüpide iseloomulikud iseärasusi ja teetüüpide kohta kehtivad nõuded

Tegurid, mis mõjutavad eri tee- ja ilmaoludes sõiduki ohutut piki- ja külgvahet ning Peatumisteedkonda

Teab:

- tegureid, mis mõjutavad eri tee- ja ilmaoludes sõiduki ohutut piki- ja külgvahet ning peatumisteedkonda

Sõiduki asukoht liikluse

Tunneb:

- sõidu alustamise ja erinevate manöövrite ohutu sooritamise nõudeid
- ristmike tüüpe ja oskab sõita ristmikel

Ohud, mis on tingitud mitmesuguste masinate juhtimise ja liikumise eripärast, masinate massist, teljekoormusest, mõõtmetest, konstruktsioonist ja kasutuselast, nende juhtide vaateväljade erinevusest ja masinate liikumiskiirusest

Teab:

- ohtusid, mis seotud mitmesuguste masinate juhtimise ja liikumise eripärast, masinate massist, teljekoormusest, mõõtmetest, konstruktsioonist ja kasutuselast, nende juhtide vaateväljade erinevusest ja masinate liikumiskiirusest

Möödasõit

Oskab:

- selgitada ohutuks möödasõiduks (möödumiseks) vajalikke tingimusi ja ohte möödasõidu (möödumise) üksikutel etappidel ning vajalikke piki- ja külgvahesid

Peatumine ja parkimine

Oskab:

	<ul style="list-style-type: none"> • seletada üldisi nõudeid peatumisel ja parkimisel ning sõidukipaigutamisel tehtavaid vigu <p>Raudteeülesõidukoha ületamine</p> <p>Oskab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • näidata ja kirjeldada neid ohutusseadmeid ja liikluskorraldusvahendeid, mis võivad olla tee ja rööbastee lõikumisekohal • selgitab ohte, mis võivad tekkida, kui ohutusseadmed ei tööta või asjakohased liikluskorraldusvahendid puuduvad <p>Tulede kasutamine</p> <p>Oskab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab tulede kasutamise nõudeid mitmesugustes tee-ja ilmaoludes, arvestades masinrongi eripära • selgitab tulede ebaõige kasutamise ohtlikke tagajärgi <p>Õppesõit masinaga</p> <p>Tunneb ja oskab</p> <ul style="list-style-type: none"> • täita õpilasele esitatavaid nõudeid õppesõidul <p>Masina pukseerimine</p> <p>Selgitab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pukseerimise mooduseid ja tingimusi • pukseeriva sõiduki ja selle juhi nõudeid • pukseeritava sõiduki juhinõudeid • ühenduslüli nõudeid • pukseerimisel osalevate juhtide kohustusi ja omavahelisi kokkulepitud märguandeid • millistel juhtudel pukseerimine on keelatud <p>Nõuded masina tehnoseisundile ja varustusele</p> <p>Teab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nõudeid masina tehnoseisundile ja varustusele <p>Masina pukseerimine</p> <p>Selgitab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pukseerimise mooduseid ja tingimusi • pukseeriva sõiduki ja selle juhi nõudeid • pukseeritava sõiduki juhinõudeid • ühenduslüli nõudeid • pukseerimisel osalevate juhtide kohustusi ja omavahelisi kokkulepitud märguandeid • millistel juhtudel pukseerimine on keelatud <p>Nõuded masina tehnoseisundile ja varustusele</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab nõudeid masina tehnoseisundile ja varustusele
<p>Õppimiskorralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks</p>	<p>Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsi- ja refleksiooni võimet ning iseseisvat mõtlemist</p>
<p>Hindamismeetodid ja -kriteeriumid</p>	<p>Suuline küsitlus või kirjalik test</p>

Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid

T.2	Masina ehitus
Koht õppekavas	Masina tehnilisele ehitusele suunatud aine, teooriaõppe teise teema
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 14/7 kohustuslikku tundi
Aine läbimise eeltingimus	Aine läbimise eeltingimusi ei ole
Aine lühikirjeldus	Masina erinevate mehhanismide, süsteemide ja lisaseadmete töötamise tööpõhimõtted
Aine üldeesmärk	Selgitada masina erinevate mehhanismide, süsteemide ja lisaseadmete töötamise tööpõhimõtteid
Õpiväljundid	<p>Õpilane peab olema võimeline:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldama sise põlemismootori töösükli; • selgitama toitesüsteemi tööd; • analüüsima elektrisüsteemi tööprintsipi; • selgitama mootori volest eksploatatsioonist tulenevaid rikkeid; • defineerima jõuülekanne ja siduri põhiosade tööprintsipi; • visandama käigukasti ja sildade ehitusprintsipi; • selgitama rooli, veermiku, pneumo- ja pidurisüsteemi ehitust ja tööprintsipi; • kirjeldama juhthoobade kasutamist; • selgitama hüdraulilise rippsüsteemi üldehitust ja tööseadmeid; • selgitama riputusseadme ja lisatööseadmete ehitust ja tööprintsipi; • kirjeldama valgustusseadmete ja muude elektriseadmete ehitust- ja tööprintsipi.
Õppimisekorralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsi võimet ning iseseisvat mõtlemist
Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid

Kohustuslik kirjandus	Tutvuda MKM määruse nr 39 „Traktori, liikurmasina ja nende haagiste tehnonõuded, nõuded varustusele ning tehnonõuetele vastavuse kontrollimise tingimused ja kord“ nõuetega
-----------------------	---

T.3	Masina korrashoid, töökaitse ja ohutustehnika
Koht õppekavas	Masina korrashoiule, töökaitsele ja ohutustehnikale suunatud aine
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 6/3 kohustuslikku tundi
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud teema „Masina ehitus“
Aine lühikirjeldus	Masinate korrashoiu, töökaitse ja ohutustehnika üldpõhimõtteid
Aine üldeesmärgid	Selgitada masinate korrashoiu põhimõtteid ning tööõiguse, tuleohutuse ja ohutustehnika aluseid
Õpiväljundid	<p>Masina korrashoid Õpilane peab olema võimeline:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldama masinate korrashoiu süsteemi; • kirjeldama masinate sissetöötamise, diagnoosimise ja tehnohoolduse läbiviimise põhimõtteid ja selle vajadust; • kirjeldama kütuse, määrdeainete, pidurivedelike, konserveerimismäärdeainete ja jahutusvedelike omadusi ja nende kasutamist praktikas; • kirjeldama masinate hoiustamise vajalikkust ja selle teostamist, masinate eksploatatsiooni erinevates kliimatingimustes <p>Ohutustehnika, tuleohutus ja töökaitse Õpilane peab olema võimeline:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldama ohutusnõudeid masinate ja põllutööriistadega töötamisel; • kirjeldama ohutusnõudeid kütte- ja määrdeainete, taimekaitsevahendite kasutamisel ja elektriseadmetega töötamisel; • kirjeldama tuleohutusnõudeid.
Õppimisekorralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsi võimet ning iseseisvat mõtlemist

Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid

T.4	Liiklusohutus
Koht õppekavas	Ohutu liikluse nõuded, teooriaõppe neljad teema
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 8/4 kohustuslikku tundi
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud teema „Liiklusreeglid ja käitumine liikluses“
Aine lühikirjeldus	Ohutunnetuse riski vältimine
Aine üldeesmärgid	Anda õpilasele teadmised liiklusohutusega seonduvast
Õpiväljundid	Õpilane peab olema võimeline: <ul style="list-style-type: none"> • vältima ohutunnetuse riskile minekut; • omama oskust hoiduda ohuolukordade tekitamisest ja nendesse sattumist; • omama oskust ohuolukorrast võimalikult ohutult väljuda; • omama oskust tegutseda liiklusõnnetuse korral
Õppimisekorralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsi võimet ning iseseisvat mõtlemist
Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid

T.5	Liikluspsühholoogia
Koht õppekavas	Liikluspsühholoogia teadmiste laiendamine ja rakendamine liiklusohutuse tagamiseks, teooriaõppe viies teema

Minimaalne tundide arv	Vähemalt 4/2 kohustuslikku tundi
Aine läbimise eeltingimus	Aine läbimise eeltingimusi ei ole
Aine lühikirjeldus	Teadmised juhile vajalike võimete kohta. Oskus rakendada täielikult oma võimeid ohuolukorra tekkimisel
Aine üldeesmärgid	Anda õpilasele teadmisi liikluspühholoogiast, inimese psühhofüsioloogiliste omaduste, liiklusohutust mõjuvate tegurite ja isikuomaduste kohta
Õpiväljundid	Õpilases peab kujunema: <ul style="list-style-type: none"> • lugupidav hoiak teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes, oskus hinnata ja endas arendada liikluskultuuri (olukorra ettenägemise võimet, arukust, otsustusvõimet, vastutustunnet); • teadmised juhile vajalike võimete kohta; • oskus täielikult rakendada oma võimeid ohuolukorra tekkimisel
Õppimisekorralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsi võimet ning iseseisvat mõtlemist
Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid

T.6	Liiklusalased lisanõuded ja eeskirjad
Koht õppekavas	Teooriaõppe kuues teema
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 3/1 kohustuslikku tundi
Aine läbimise eeltingimus	Aine läbimise eeltingimusi ei ole
Aine lühikirjeldus	Teema koosneb alljärgnevatest alateemadest: <ol style="list-style-type: none"> 1) keskkonnakaitse ülesanded ja kohustused; 2) keskkonnakahjulike jäätmete nõuetekohane likvideerimine; 3) liikluskindlustuse süsteem; 4) haldus-, tsiviil- ja kriminaalvastutuse kohaldamine liiklusega seotud rikkumistes;

	5) sõidukite registreerimise kord; 6) nõuded suur- ja/või raskeveose kohta.
Aine üldeesmärgid	Selgitada õpilasele neid õigusakte, mis määravad juhi ohte ennetava ja keskkonda säästva hoiaku
Õpiväljundid	Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevad õpiväljundid: <ul style="list-style-type: none"> • teab keskkonnakaitse ülesandeid ja kohustusi • teab keskkonnakahjulike jätmete nõuetekohast likvideerimist • tunneb liikluskindlustuse süsteeme • teab haldus-, tsiviil- ja kriminaalvastutuse kohaldamist liiklusega seotud rikkumiste korral • teab sõidukite registreerimise korda • teab nõudeid suur- ja/või raskeveose kohta
Õppimisekorralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsi võimet ning iseseisvat mõtlemist
Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid

T.7	Teoreetiliste teadmiste kontroll
Koht õppekavas	Aine on õppekava teooriaõppe viimane osa
Tundide arv	1 õppetund, millest maksimaalselt 35 minutit kontrolli sooritamiseks õpilase poolt
Aine läbimise eeltingimus	Teoreetiliste teadmiste kontrollimisele pääsemise eeldused: <ul style="list-style-type: none"> • läbitud teooriaõppe kõik ained • vajadusel on sooritatud ainesisesed suulised küsitlused • teostatud iseseisvad tööd
Aine lühikirjeldus	Pärast kõikide õppeainete läbimist tuleb õpilasel sooritada teoreetiliste teadmiste kontroll, mis koosneb valikvastustega küsimustest kogu teooriakursuse vältel läbitud ainete kohta

Aine üldeesmärgid	Kontroll peab selgitama õpilase teadmiste, oskuste, käitumise ja hoiakute vastavuse T-kategooria mootorsõidukijuhi kvalifikatsiooninõuetele
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane oskab lahendada probleemülesandeid ja liikluste tuginedes liiklusalasele seadusandlusele ja liiklusohutusega seonduvale
Kontrollimise korralduslik alus	Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 57 27.06.2011 „Traktori-, liikurmasina- ja masinrongijuhi liiklusalased kvalifikatsiooninõuded, ettevalmistamise tingimused ja kord, eksamineerimise ning temale juhtimisõiguse andmise kord, nõuded eksamisõidukile ja õppekava“ (1.10.2023.a. sõnastus)
Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	<ul style="list-style-type: none"> • Kontroll koosneb neljakümnest valikvastustega küsimusest, millest kümme küsimust on liiklusohutusest. • Õpilane peab vastama kõikidele küsimustele. Ainult üks vastusevariant on õige. • Küsimus loetakse valesti vastatuks, kui vastusevariant on vale või küsimusele on jäetud vastamata. • Kontrolli sooritamise maksimaalne aeg on 35 minutit. • Kontroll loetakse edukalt sooritatuks kui õpilane vastab valesti maksimaalselt viiele küsimusel, millest ainult üks valesti vastatud küsimus tohib olla liiklusohutusest. • Kontrolli tulemusest antakse õpilasele teada vahetult peale kontrolli sooritamist.
Iseseisva töö sisu	Tutvuda Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 57 27.06.2011 „Traktori-, liikurmasina- ja masinrongijuhi liiklusalased kvalifikatsiooninõuded, ettevalmistamise tingimused ja kord, eksamineerimise ning temale juhtimisõiguse andmise kord, nõuded eksamisõidukile ja õppekava“
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased testid

Õppesõidu ainekaardid

(Minimaalne tundide arv on esitatud murruna, kusjuures nimetajas olev arv näitab minimaalseid õppetunde B-kategooria juhtimisõiguse omamisel)

S.1	Masina käsitlemine
Koht õppekavas	Õppesõidu esimene teema

Teema maht	4/2 sõidutundi
Kohustuslike sõidutundide arv	Vähemalt 2/1 sõidutund. Kui õpilane saavutab õpiväljundid vähema tundide arvuga, viib sõiduõpetaja läbimata tunnid üle teiste teemade läbimiseks, väljaarvatud teemasse „Sõiduuskuse kontroll“
Aine läbimise eeltingimus	Tutvuda MKM määruse nr 57 Lisa 4 „Sõidueksami esimeses järgus eksamineeritavale esitatavad nõuded ja tegevuse hindamine“ (majandus- ja taristuministri 28.09.2020 määruse nr 59 sõnastuses) nõuetega
Aine lühikirjeldus	Koolitus viiakse läbi muuks liikluseks suletud õppesõiduväljakul. Omandatakse oskus kontrollida masina vastavust tehnonõuetele, omandatakse ohutud juhtimisvõtted sõidukiga kohustuslike harjutuste sooritamiseks
Aine üldeesmärgid	Lua eeldused enne sõidu alustamist enda ja teiste liiklejate ohutuse tagamiseks vajalike oskuste kujunemiseks. Lua eeldused ohutute juhtimisvõtetega etteantud harjutuste sooritamiseks piiratud aja ja ruumi tingimustes.
Õpiväljundid	Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid: <ul style="list-style-type: none"> • teab ja suudab rakendada ohutustehnika nõudeid masina käivitamisel ja sõitmisel • teab erinevate masinamarkide juhtimishoobade kasutamist • oskab rakendada põhilisi ohutuid juhtimisvõtteid • kasutab masinaga manööverdamisel erinevaid käike lähtuvalt ohutust liikumiskiirusest • oskab sõit haagise või agregaadid juurde, haakida ning sõit haakeseadmetega • oskab sooritada heal tasemel kõik sõidueksamil ettenähtud sõiduharjutusi
Iseseisev töö	Vähemalt ühe masina kasutusjuhendiga tutvumine.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine ja hindamine	Õppimine toimub õpilast aktiveeriva vestluse vormis, kus õpetaja ülesandeks on selgitada ja esitada suunavaid küsimusi. Õpilasel on võimalus peegeldada oma varasemaid teadmisi ja kogemusi. Õpilane oskab analüüsida ja siduda varasemaid teadmisi uute teadmistega ning kogemustega. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja ja õpilase poolt ühise analüüsi tulemusena.

S.2	Sõit liikluses
Koht õppekavas	Õppesõidu teine teema
Teema maht	4/1 sõidutundi
Kohustuslike sõidutundide arv	Vähemalt 2/1 sõidutund. Kui õpilane saavutab õpiväljundid vähema tundide arvuga, viib sõiduõpetaja läbimata tunnid üle teiste teemade läbimiseks, väljaarvatud teemasse „Sõiduuskuse kontroll“
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud sõiduõppe esimene teema. Tutvuda MKM määruse nr 57 Lisa 5 „Sõidueksami teises järgus eksamineeritavale esitatavad nõuded ja tegevuse hindamine“ (majandus- ja taristuministri 28.09.2020 määruse nr 59 sõnastuses) nõuetega
Aine lühikirjeldus	Harjutatakse masina ohutu ja keskkonda säästva käsitlemise vilumust erinevates liiklussituatsioonides. Viimistletakse liikluses osalemiseks vajalikke oskusi: tähelepanu suunamist liikluses olulisele, ohutu liiklemise põhimõtete kohaldamist.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused enne sõidu alustamist enda ja teiste liiklejate ohutuse tagamiseks vajalike oskuste kujunemiseks. Luua eeldused ohutute juhtimisvõtetega etteantud harjutuste sooritamiseks piiratud aja ja ruumi tingimustes.
Õpiväljundid	Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid: Sõidu alustamine Oskab: <ul style="list-style-type: none"> • alustada sõitu teeäärest, jälgides liiklust. Sõit liiklusvoos Oskab: <ul style="list-style-type: none"> • kiiresti kindlaks teha tagasõitja kiirust ja kavatsusi ning seda, kas pikivahe on ohutu; • kergendada tagasõitjate möödasõitu; • aeglustada pidurdades nii, et pidurituli hoiataks õigel ajal tagasõitjat ettekatsetud peatumisest; • hoida ohutut pikivahet eessõitjaga, arvestades ilma-ja teeolusid, eessõitva sõiduki mõju nähtavusele, kiirust, möödasõitvaid sõidukeid ja hoiatusmärguande õigeaegsust; • tähele panna eessõitva sõiduki juhi kavatsusi; • hoida ohutut pikivahet vähendamaks pidurdamise ja kiirendamise vajadust; • vältida kaherattalise sõiduki kõrvalsõitmist ühel sõidurajal;

- arvestada suuremate sõidukite pöördeala laiust;
- arvestada vajalikku külgvahet;
- vahetada sõidurada;
- tähele panna ja juhtida masinat liikluskorraldusvahendite nõute kohaselt
- panna tähele teiste sõidukijuhtide kavatsusi ja vajaduse korral kergendada nende ümberreastumist;

Ristmike ületamine

Oskab:

- ristmikule lähenemisel valida masina paiknemist, arvestades liiklusmärke, teemärgiseid ja kavandatud sõidusuunda;
- jääda seisma määratud kohas, kui fooris põleb keelav tuli või kui seda nõuab liiklusmärk;
- jälgida reguleerija märguandeid;
- olla valmis liikumise alustamiseks kohe, kui seda lubab asjakohane märguanne;
- täita teeandmisnõudeid;
- anda õigeaegselt suunamärguannet;
- sooritada pööret võimalikult kitsal alal;
- mitte takistada teisi liiklejaid ristmikul;
- valida ohutut kiirust vastavalt liiklustihedusele, teeoludele ja ristmiku kujule.

Sõit ühesuunalisel teel

Oskab:

- valida masina paiknemist vastavalt liikluskorraldusvahenite nõuetele
- valida masina paiknemist pöördete sooritamisel

Peatumine ja parkimine

Oskab:

- valida peatumiseks ohutut kohta, arvestades tee laiust, nähtavust, liiklustihedust, liiklusreegleid ja väljumise ohutust;
- peatuda, tekitamata ohtu ja takistamata teisi liiklejaid;
- otsida parkimiskohta, ilma et see juhiks tähelepanu muult liikluselt kõrvale;
- parkida, ilma et tekitataks ohtu või takistataks teisi liiklejaid;
- kasutada parkimisala otstarbekalt;
- võtta kasutusele abinõusid masina ja haagise iseenesliku liikumahakkamise vältimiseks;
- võtta kasutusele abinõusid selleks, et kõrvalised isikud ei saaks autot kasutada;
- parkida vastavalt liiklusmärkide ja liiklusreeglitekohaselt.

Möödasõit ja tagasipööre

Oskab:

	<ul style="list-style-type: none"> • kavandada möödasõitu; • sõita eessõitva sõiduki suhtes nii, et säiliks parim nähtavus ning ohutu piki- ja külgvahe; • otsustada, kas on võimalik ohutult mööda sõita, arvestades nähtavust, ristmike olemasolu, ilma- ja teeolusid, pimestamisohtu, vastutulevaid sõidukeid, vähekaitstud liiklejaid, eessõitvaid sõidukeid, võimalust pärast möödasõitu pärisuunavööndisse naasta, tagasõitvaid sõidukeid, autorongi kiirendusvõimet, otsustada, millal anda märku möödasõiduks. • katkestada möödasõit ohu ilmnemisel; • arvestada möödasõidu ohutuks lõpetamiseks vajalikku pikivahet ja võimalust naasta pärisuunavööndisse; • mööda sõita mitmest järjestikku sõitvast sõidukist; • otsustada, kas tohib ja saab mööduda paremalt, arvestades nähtavust, pärisuunavööndi laiust, ohutut külgvahet, vähekaitstud liiklejaid ning liiklusreegleid. • valida tagasipöördeks ohutut kohta ristmikel ja ristmike vahel, arvestades tee laiust, nähtavust, liiklustihedust, liiklusreegleid ning autorongi mõõtmeid; • pöörata tagasi, tekitamata ohtu ja takistamata teisi liiklejaid. <p>Vähekaitstud liiklejad</p> <p>Oskab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jätta vähekaitstud liiklejatele piisavalt ruumi sõiduteel kõnnitee või teepeenra puudumisel; • anda teed vöötrajale astunud või sõidutee ületamist ootavale jalakäijale; • valida keskkonnasõbralikku sõiduviisi, et väheneks heitgaasi ja müra mõju lähiümbruse jalakäijaile, ning vältida jalakäija pritsimist poriga. • pöörata erilist tähelepanu lastele, vanuritele ja puuetega jalakäijatele • anda teed nägemispuudega inimestele, kes annavad sellest nõuetekohaselt märku;
Iseseisev töö	Teemakohase kirjanduse lugemine.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine ja hindamine	Õppimine toimub õpilast aktiveeriva vestluse vormis, kus õpetaja ülesandeks on selgitada ja esitada suunavaid küsimusi. Õpilasel on võimalus peegeldada oma varasemaid teadmisi ja kogemusi. Õpilane oskab analüüsida ja siduda varasemaid teadmisi uute teadmistega ning kogemustega. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja ja õpilase poolt ühise analüüsi tulemusena.

S.3	Sõit eriolukorras
Koht õppekavas	Õppesõidu kolmas teema
Teema maht	1/1 sõidutundi
Kohustuslike sõidutundide arv	Vähemalt 1/1 sõidutund. Kui õpilane saavutab õpiväljundid vähema ajaga, viib sõiduõpetaja läbimata sõiduaja üle viia teiste teemade läbimiseks, väljaarvatud teemasse „Sõiduuskuse kontroll“
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud õppesõidu esimene ja teine teema
Aine lühikirjeldus	Harjutatakse masina ohutu ja keskkonda säästva käsitlemise vilumust sõitmisel erioludes: udus, viimas ja lumesajus, pimedajal ning libedal teel.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused ohutute juhtimisvõtete omandamiseks sõitmisel masinaga eriolukordades.
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid:</p> <p>Oskab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvestada ohu, mis võivad kaasneda sõitmisel halva nähtavuse, pimedaja ja libeda teega oludes; • olla valmis reageerima teiste liiklejate valele käitumisele; • olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatult ilmuvatele ohtudele; • valida ohutu kiirust, arvestades eriolukorraga; • valida ohutu piki- ja külgevahet eessõitjate, vastu sõitjate ja teeserva suhtes; • vältida teiste liiklejate pritsimist vee ja poriga. • teadvustada ohu, mis kaasnevad sõiduga pimedajal; • hoolitseda, et nähtavus oleks küllaldane, ja ära kasutada ka teiste sõidukite valgustatud ala; • olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatutele ohtudele, nt metsloomad või vähekaitsitud liiklejad, kes ei kanna helkurit ega ole pimedas nähtavad; • hinnata nähtavust ja rakendada olukorrale vastavalt kaug-, lähi- ja udutulesid sõitmisel erioludes; • arvestada takistusi, mida on raske märgata; • valida sobivat kohta peatumiseks ja parkimiseks. • ette näha ilmaolude ja koha järgi nn musta jää tekkimise võimalusi; • rakendada selliseid juhtimisvõtteid, mis vähendaksid külglisemist teel ja ka kurvisõidul.

Iseseisev töö	Teemakohase kirjanduse lugemine
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine ja hindamine	Õppimine toimub õpilast aktiveeriva vestluse vormis, kus õpetaja ülesandeks on selgitada ja esitada suunavaid küsimusi. Õpilasel on võimalus peegeldada oma varasemaid teadmisi ja kogemusi. Õpilane oskab analüüsida ja siduda varasemaid teadmisi uute teadmistega ning kogemustega. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja ja õpilase poolt ühise analüüsi tulemusena.

S.4	Sõiduuskuse kontroll
Koht õppekavas	Sõiduõppe viimane teema
Teema maht	1/1 sõidutundi
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud sõiduõppe kõik teemad ettenähtud mahus
Aine lühikirjeldus	Hinnatakse õpilase masina juhtimise ohutu ja keskkonda säästva vilumuse taset erinevates liiklussituatsioonides.
Aine üldeesmärgid	Selgitada õpilase hoiakute, suhtumise kaasliiklejatesse ning keskkonda, endale kui teistele liiklejatele turvalisuse sõiduvilumuse vastavust T-kategooria mootorsõidukijuhi kvalifikatsiooninõuetele.
Õpiväljundid	Õpilane täitab MKM määruse nr 57 Lisades 4 ja 5 (majandus- ja taristuministri 08.01.2020 määruse nr 1 sõnastuses) esitatud nõuded.
Õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Sõiduuskuse kontrollimine koosneb kahest osast. Esimeses osas hinnatakse MKM 57 Lisas 4 „Sõidueksami esimeses järgus eksamineeritavale esitatavad nõuded ja tema tegevuse hindamine, (majandus- ja taristuministri 8.01.2020 määruse nr 1 sõnastuses) esitatud nõuete täitmist etteantud aja piires kooli õppesõiduväljakul. Esimese osa edukal läbimisel tekib õpilasel õigus teise osa sooritamisele, kus hinnatakse MKM ministri 27.06.2011.a. määruse nr 57 Lisas 5 „Sõidueksami teises järgus kontrollitavad oskused ja käitumine“ (majandus- ja taristuministri 8.01.2020 määruse nr 1 sõnastuses) esitatud nõuete täitmist etteantud aja piires õpetaja poolt määratud marsruudil asula ja asulavälistel teedel.

	Kontrolli tulemused tehakse õpilasele teatavaks vahetult peale iga osa lõppemist.
Iseseisev töö	Enne sõiduoskuse kontrolli algust on õpilane tutvunud Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrusega nr 57 27.06.2011.a. „Traktori-, liikurmasina- ja masinrongijuhi liiklusalased kvalifikatsiooninõuded, ettevalmistamise tingimused ja kord, eksamineerimise ning temale juhtimisõiguse andmise kord, nõuded eksamisõidukile ja õppekava“

Koostaja: Tiit Reino
Kehtna KHK autokooli koordinaator
tiit.reino@kehtna.edu.ee